

Матвієнко Є.П.

*аспірант кафедри цивільного права Юридичного інституту ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника»*

УМОВИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ПРОДОВЖУЮТЬ ПРАЦЮВАТИ

З 1 жовтня 2011 року набрав чинності Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи», який вніс зміни до багатьох законодавчих актів з питань пенсійного забезпечення. Одне із актуальних питань пенсійної реформи стосується працюючих пенсіонерів.

Відповідно до внесених змін працюючі пенсіонери свої виплати не втрачають. Тобто нові норми Закону не передбачають будь-яких обмежень у виплаті пенсій працюючим пенсіонерам, адже закон зворотної сили не має. Тобто, всі пенсії, які призначені раніше (до прийняття цього Закону), будуть виплачуватися у повному розмірі. Це стосується як трудових, так і спецпенсій.

За новим законодавством державним службовцям, науковим працівникам, депутатам, працівникам органів прокуратури та суду, органів місцевого самоврядування, журналістам, які вийшли на пенсію після 1 жовтня 2011 р. й продовжують працювати, виплачується повністю зарплата, а пенсія виплачується у розмірі, обчисленому на загальних підставах відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування». Лише після звільнення з роботи такі особи мають право на призначення пенсії згідно із спеціальним законом. Ця норма не поширюється на пенсіонерів, яким призначено на пенсію за спецзаконом та які влаштувалися на роботу до 1 жовтня 2011 р. й продовжують працювати.

Слід зазначити, що право працюючих пенсіонерів на перерахунок пенсії збережено. Пенсіонер, який після призначення пенсії продовжував працювати, через кожні два роки матиме право на черговий перерахунок пенсії. Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (із внесеними змінами) у разі, якщо застрахована особа після призначення пенсії продовжувала працювати, перерахунок пенсії проводиться з урахуванням не менш як 24 місяців страхового стажу, набутого після призначення (попереднього перерахунку) пенсії незалежно від перерв у роботі.

Перерахунок пенсії буде проводитися із заробітної плати, з якої обчислена пенсія, або за бажанням пенсіонера із заробітної плати за весь

період роботи за даними персоніфікованого обліку, починаючи з 1 липня 2000 року. Щодо заробітної плати за періоди роботи до 1 липня 2000 року, то вона може бути врахована при обчисленні пенсії у таких випадках:

- за бажанням пенсіонера та за умови підтвердження довідки про заробітну плату первинними документами. Таке право пенсіонери матимуть лише до 1 січня 2016 року;

- у разі, якщо страховий стаж починаючи з 1 липня 2000 року становить менше 60 місяців.

При обчисленні заробітної плати за періоди одержання допомоги по безробіттю враховується мінімальна заробітна плата.

На бажання пенсіонера при перерахунку пенсії може бути врахована також заробітна плата за періоди страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) пенсії. У цьому випадку перерахунок пенсії проводиться із застосуванням показника середньої заробітної плати (доходу), який враховувався під час призначення (попереднього перерахунку) пенсії.

Доцільність перерахунку пенсії з урахуванням і стажу, і заробітної плати, одержаних після призначення (попереднього перерахунку) пенсії, необхідно визначати в кожному конкретному випадку. Це обумовлено тим, що у разі перерахунку пенсії з урахуванням заробітної плати, одержаної після призначення (попереднього перерахунку) пенсії, будуть застосовуватися чинні норми статті 28 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо збільшення страхового стажу для визначення мінімальної пенсії за віком та відповідного підвищення пенсії за страховий стаж для жінок понад 30 років, а для чоловіків – понад 35 років.

Коли пенсіонер, який продовжував працювати, набуває стажу, достатнього для обчислення пенсії в мінімальному розмірі (тобто не менше як 35 років чоловік і 30 років – жінка), тоді за його заявою проводиться відповідний перерахунок пенсії незалежно від того, скільки часу минуло після призначення (попереднього перерахунку) пенсії, з урахуванням заробітної плати, з якої призначено (попередньо перераховано) пенсію.

Обчислення страхового стажу, що дає право на перерахунок пенсії, провадиться від наступного дня за днем, до якого включно обчислено страховий стаж під час призначення (попереднього перерахунку) пенсії.

Ще одне нововведення пенсійної реформи – працюючим пенсіонерам перерахунку пенсії у зв'язку із підвищенням розміру прожиткового мінімуму здійснюватимуться тільки після звільнення з роботи.

Слід зазначити, що донедавна досить часто пенсіонери, які оскаржували перерахунок пенсії, здійснений відповідно до частини четвертої статті 42 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне

страхування». Але суди різних інстанцій розглядали ці справи по-різному. Причина – розбіжності в трактуванні статей 40, 42 вищезгаданого Закону під час перерахунку пенсій особам, які після призначення пенсії продовжували працювати. Пенсіонери, які зверталися з позовами, вважали, що перерахунок пенсії необхідно здійснювати із застосуванням показника заробітної плати працівників у середньому на одну застраховану особу в цілому по Україні за рік, що передує року звернення за перерахунком. Те, що Закон передбачає застосування такого показника лише під час призначення пенсії, не брали до уваги. Тому під час вирішення подібних справ деякі судді задовольняли позови, а деякі – відмовляли.

Верховний Суд України, переглянувши справи в порядку виключного провадження, поклав край розбіжностям у судовій практиці їх вирішення. Постановами Колегії суддів Судової палати в адміністративних справах Верховного Суду України від 21 березня 2012 року у справах № 21-449-11 та № 21-456-11 заяви пенсіонерів про перегляд та скасування попередніх судових рішень, винесених на користь управлінь Пенсійного фонду України, було залишено без задоволення.

Відмовляючи в позитивному вирішенні позовів пенсіонерів про перегляд судових рішень, Верховний Суд України виходив із наступних норм чинного законодавства: у частині четвертій статті 42 Закону встановлено, що у разі, якщо застрахована особа після призначення пенсії продовжувала працювати, здійснюється перерахунок пенсії з урахуванням страхового стажу після призначення пенсії. Кожний наступний перерахунок пенсії здійснюють не раніше як через два роки після призначення пенсії. Перерахунок здійснюють із заробітної плати, з якої було обчислено пенсію, або за періоди страхового стажу, які зазначено в частині першій статті 40 цього Закону.

Аналіз наведеної норми дає підстави вважати, що показник заробітної плати для перерахунку пенсії визначають двома можливими методами на вибір пенсіонера. За першим методом розрахунок пенсії здійснюють із тієї заробітної плати (доходу), з якої було обчислено пенсію. Застосовуючи другий метод, змінюють лише ті показники розрахунку заробітної плати, на які здійснюють посилення в цій нормі (за періоди страхового стажу, які зазначено в частині першій статті 40 цього Закону).

Колегія суддів відзначила, що пенсіонер має право вибрати метод обчислення заробітної плати для перерахунку пенсії, зокрема з урахуванням заробітної плати, яку він отримував до моменту перерахунку пенсії, але немає права вимагати застосування показника середньої заробітної плати

працівників, що працюють у галузях економіки України, за календарний рік, що передує року звернення за перерахунком пенсії.

Також досвід роботи органів Пенсійного фонду свідчить про те, що велику частку відвідувачів управлінь складають працюючі пенсіонери, які кожних два роки мають право робити перерахунок пенсії. Наприклад, по Івано-Франківській області протягом 2012 року звернулось 15033 людини, протягом 2013 року – 13155 людини. А скільки людей не звертається за таким перерахунком в силу різних причин? До значного зменшення кількості даної категорії пенсіонерів у чергах до спеціалістів може призвести, наприклад, запровадження автоматичного перерахунку пенсій таким особам. На нашу думку, необхідно розробити програму, яка б проводила перерахунок автоматично в день, коли особа набуває право на перерахунок пенсії за даними персоніфікованого обліку. Відповідно звертатися особисто такій людині до управління вже буде не потрібно. Але звичайно це необхідно закріпити й на законодавчому рівні. Тому ми пропонуємо внести наступних зміни до ч. 4 статті 42 Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування», а саме викласти її у наступній редакції: «У разі якщо застрахована особа після призначення пенсії продовжувала працювати, перерахунок пенсії проводиться з урахуванням не менш як 24 місяців страхового стажу після призначення (попереднього перерахунку) пенсії незалежно від перерв у роботі на підставі даних відділу персоніфікованого обліку автоматизованим способом».

Отже, дане нововведення дуже важливе як для працівників Пенсійного фонду, тому що значно зменшить навантаження на фахівців, які ведуть прийом громадян, так і для пенсіонерів, яким буває складно звернутися до управління за станом здоров’я, через великі черги тощо.

Матвієнко, Є.П. Умови пенсійного забезпечення осіб, які продовжують працювати [Текст] / Є.П. Матвієнко // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 309-313.